

rozprawie doktorskiej i przedstawili wnioski o dalsze postępowanie w publicznej obronie pracy doktorskiej.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, uwzględniając wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała Księdzu mgr. lic. Marcinowi Andrzejowi Załącznemu stopień naukowy doktora nauk społecznych w zakresie prawa kanonicznego.

Michał Poniatowski
Wydział Prawa Kanonicznego
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

DOKTORAT PANA MGR. LIC. MICHAŁA MARCINA POCZMAŃSKIEGO

Dnia 18 grudnia 2020 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej Pana mgr. lic. Michała Marcina Poczmańskiego pt. „*Exclusio bonum proliis*” w wyrokach Sądu Metropolitalnego w Warszawie coram Rola z lat 2003-2018. Obrona odbyła się z wykorzystaniem technologii informatycznych.

Obronie przewodniczył ks. dr hab. Dariusz Borek, prof. UKSW, Dziekan WPK UKSW.

Doktorant w autoprezentacji przedstawił uzasadnienie podjęcia tematu. Wskazał na dziecko jako „dobro priorytetowe”. Odgrywa ono dużą rolę w wymiarze gospodarczym, społecznym, także demograficznym. Po drugie, zwrócił uwagę na kwestię wykluczenia dobra potomstwa w procesach o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Przedstawił wybrane dane statystyczne dotyczące odsetka spraw związanych z wykluczeniem dobra potomstwa w procesach o nieważność małżeństwa. Duża liczba procesów z tego tytułu rodzi potrzebę diagnozy tego problemu i przeciwdziałania tym negatywnym tendencjom. O ile nauki psychologiczne, demograficzne, czy nawet

ekonomiczne od lat zajmują się problemem świadomej bezdzietności, to kanonistyka, zdaniem Doktoranta, nie skupiła się dotąd na tym problemie wystarczająco dokładnie. Doktorant postawił tezę, że obecnie mamy do czynienia ze znaczną liczbą procesów o stwierdzenie nieważności małżeństwa związanych z wykluczeniem dobra potomstwa. Wyprowadził z tej tezy pytanie główne swojej dysertacji: Z czego wynika znaczna liczba spraw związanych z wykluczeniem dobra potomstwa? Zastanawiając się nad odpowiedzią na tak postawione pytanie przygotował pytania pomocnicze: Czy wpływ na to zagadnienie ma sposób definiowania go przez kanonistykę? (Jak kanonistyka definiuje wykluczenie dobra potomstwa? Czy problem jest zauważalny wśród kanonistów?) Czy wpływ na taką sytuację ma samo badanie kanoniczne? Jak wyklucza się dobro potomstwa? (Dlaczego? W jaki sposób? W jakich okolicznościach?).

W kwestii sformułowania tytułu pracy Doktorant skupił się na kilku elementach: (1) *exclusio bonum prolis* jako takim, (2) omówieniu wyroków sądów kościelnych, aby praca miała walor praktyczny. Badania Doktoranta dotyczą Sądu Metropolitalnego w Warszawie z racji Jego miejsca urodzenia i zamieszkania i ze względu na mnogość procesów toczących się w tym Sądzie oraz z uwagi na strukturę demograficzną Warszawy. Wielka liczba procesów sprawiła, że Doktorant zawęził swoje badania jedynie do orzeczeń autorstwa wicewikariusza sądowego tego Sądu – ks. prał. dr. Mariana Roli, który na tyle długo pełnił swoje funkcje w Sądzie, że materiał badawczy jest wystarczająco obszerny.

W kwestii metodologii badań Doktorant wskazał, że korzystał z metody dogmatyczno-prawnej. Zastosował tu technikę badania wyroków *coram* Rola z lat 2003-2018.

Swoje badania prowadził w oparciu o 146 wyroków *coram* Rola związanych z tytułem wykluczenia dobra potomstwa przez jedną lub obie strony procesu. Korzystał z dostępnej literatury kanonistycznej – zarówno polskiej, jak i zagranicznej. Zwrócił szczególną uwagę na przemówienia papieża Benedykta XVI do pracowników Roty Rzymskiej z 2006 i 2013 roku. Analizował również przepisy prawa powszechnego i partykularnego, a także orzecznictwo Trybunału Roty Rzymskiej.

Następnie Doktorant przedstawił strukturę pracy. Pierwszy rozdział to teoretyczne podstawy zagadnienia wykluczenia dobra potomstwa. Opisał w nim ewolucję *bonum prolis* od św. Augustyna do czasów współczesnych ze szczególnym uwzględnieniem redakcji normy prawnej w KPK z 1983 r. Zagadnienie podzielone zostało na: (1) pozytywny akt woli, (2) wykluczenie wyraźne i (3) wykluczenie niewyraźne oraz (4) dowodzenie.

Rozdział drugi poświęcony został motywom prawnym (część *de iure*) i faktycznym zawartym w 37 wyrokach pozytywnych.

Trzeci rozdział poświęcił motywom faktycznym w 78 wyrokach negatywnych. Analiza dotyczy obecności symulanta w procesie oraz liczby i kategorii świadków w procesie, przyczyny symulacji zawarcia małżeństwa i okoliczności sprawy.

Rozdział czwarty dotyczy analizy 31 wyroków z klauzulą „nie orzekać” w kwestii wykluczenia dobra potomstwa w procesach, gdzie obok symulacji występuje tytuł z kan. 1095, 3° KPK orzeczone pozytywnie. Następnie zostały zbadane prawne konsekwencje klauzuli „nie orzekać” oraz braki spójności wewnętrznej i zewnętrznej wyroków *coram* Rola.

Materia piątego rozdziału została podzielona na trzy części: (1) analiza norm prawnych obowiązujących w Polsce, a zwłaszcza w Archidiecezji Warszawskiej, (2) wnioski: (a) właściwe poznanie nupturientów przez proboszcza, (b) skuteczna i głęboka rozmowa indywidualna, (c) sposób prowadzenia rozmowy, (d) jednolitość stosowania norm w całej Polsce, oraz (3) postulaty *de lege ferenda*: (a) obligatoryjne poszerzenie źródeł wiedzy proboszcza o nupturientach np. poprzez dodatkowe rozmowy proboszcza z rodzicami, chrześnymi, czy innymi bliskimi nupturientom osobami, (b) wprowadzenie wspólnej modlitwy przed rozpoczęciem badania i złożenie przysięgi przez nupturientów (pod koniec 2019 roku postulat ten został zrealizowany przez Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski o przeprowadzaniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego), (c) dłuższy czas przygotowania się nupturientów do zawarcia małżeństwa (pozwoliłoby to nupturientom lepiej przemyśleć decyzję, a proboszczowi skuteczniej zapoznać się z sytuacją przyszyłych małżonków).

W zakresie osiągnięć badawczych Doktorant wyszczególnił trzy kwestie: (1) zrealizowanie rekapitulacji zagadnienia pojęcia kwestii wykluczenia potomstwa jako tytułu stwierdzenia nieważności małżeństwa, (2) omówienie zagadnienia związanego z wyrokami z klauzulą „nie orzekać” (polemika z zasadnością stosowania tego typu rozwiązania oraz wskazanie na zagrożenia wynikające z jego zastosowania), (3) odpowiedź na główne pytanie badawcze poprzez wskazanie potrzeby poprawienia jakości badania kanonicznego i przez sformułowanie postulatów *de lege ferenda*. Doktorant wskazał na nowe pola badawcze związane z poruszaną przez Niego problematyką, tj. (1) z podnoszeniem jakości badań kanonicznych, (2) z optymalizacją rozwiązań prawnych obowiązujących proboszcza podczas badania kanonicznego, (3) z podjęciem badań interdyscyplinarnych przede wszystkim z wykorzystaniem nauk socjologicznych dla naświetlenia motywów działania ludzi wykluczających dobro potomstwa.

Doktorant w swojej pracy wykorzystał bardzo obszerny materiał źródłowy oraz literaturę przedmiotu. Zastosowana metodologia była odpowiednia dla poszczególnych części pracy.

Recenzenci pracy doktorskiej wskazali jej pozytywne walory oraz przedstawili uwagi krytyczne. W końcowych wnioskach obaj recenzenci ocenili rozprawę jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo dysertacjom doktorskim, tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym.

Przewodniczący obronie, Ksiądz Dziekan dr hab. Dariusz Borek, prof. uczelni, podał do wiadomości, że Rada Dyscypliny Prawo Kanoniczne Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy, opinie Recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, podjęła dwie decyzje: pierwszą o przyjęciu publicznej obrony rozprawy doktorskiej oraz drugą decyzję o nadaniu Panu mgr. lic. Michałowi Marcinowi Poczmańskiemu stopnia naukowego doktora nauk społecznych w dyscyplinie prawo kanoniczne.

ks. Andrzej Sacher
Wydział Prawa Kanonicznego
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie